

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԻԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 10 ԱՊՐԻԼ 1871

ԹԻՒ 907

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Փարիզի լուրերը՝ կարծում ենք, որ Ժամեր են : Վերսայլի օրինաւոր կառավարութիւնը՝ կարելի եղածին չափ արհեստագործներէ խոյս տալու համար, մեծ խտութիւն չգործածել արդարաւորապէս դէմ : որոնք այժմ փարիզի կը հրամայեն կատարելապէս և զանազան բռնութիւններ 'ի դարձ կընեն անոր հարուստ բնակչութեան թիւին : Երբեք միշտ ֆրանք տալու արդարաւորական կառավարութեանը : Փարիզի արքայականութիւնը և Վաշինգտոնի արքայականութիւնը ժողովրդապետը 'ի բանտ դրուելու իրաւունքը : Փարիզի արքայականութիւնը և Վաշինգտոնի արքայականութիւնը ժողովրդապետը 'ի բանտ դրուելու իրաւունքը : Փարիզի արքայականութիւնը և Վաշինգտոնի արքայականութիւնը ժողովրդապետը 'ի բանտ դրուելու իրաւունքը :

Ուր պիտի կայանայ այս դժբաղդը՝ դեպքերուն վախճանը՝ միշտ Վերսայլի կառավարութիւնը պիտի կրնայ զսպելու այս արդարաւորական աղէտալի շարժումը կամ դերմանայի զօրադրուելը՝ որոնք փարիզի դրանց առջև բանակեալ են, պիտի պարտաւորին ներս մտնել բարեկարգութիւնը և օրինաւոր կառավարութիւնը հաստատելու համար : քանզի կը հաստատեն թէ յիշեալ զօրաց հրամանատարը կը թաղապէս յայտնած է որ՝ եթէ տեսնէ թէ Վերսայլի կառավարութիւնը անկարող է զսպելու այս արդարաւորական շարժումը, յայտնաբերելու պիտի փութայ իւր բոլոր զօրքը 'ի փարիզ մտնել : Ապստամբաց կառավարութիւնը՝ լսածնուս նայելով, պաշտօնական կերպիւր դրեք է դերմանական իշխանութեանց և 'ի դրաւոր հաղորդակցութիւն ուղեր է մտնել :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՍՈՒՐԲ ՏԵՂԵՍՅ ԽԵՂԻՐԸ

(Շարունակութիւն) (1)

«Շնորհակալ եմ մեծապէս ձեր այս օրինաւոր միանգամայն մարդասիրական խօսակցութենէ, արտասաւառնայ հիւպատոսը, և այս խօսակցութիւններն ինձ մեծապէս յոյս կու տան որ, այս գործոյն խաղաղութեան կերպիւր վերջ մը պիտի կրնամք տալ, և երկու կողմը գոհ ընել : Սոք խի է, Պ. Հիւպատոս, իմ փափաքս ալ, բայց առանց մէկուն իրաւունքը զսպելու պայմանաւ, երբ արդարութեամբ իւրաքանչիւրոյ իրաւունքը կ'յայտնուի և կը տուր զօր, գործը ինքնին կրնայ վիճել որ, ո՛վ է զրկուել և ո՛վ է զրկուել, իմ սրտիս մէջ եղած վերջերը չեմ կրնար այս նեղ միջոցին ձեր վսեմութեան յայտնել, մանաւանդ որ վսեմա՛. Վալի փաշան և Միւնիսթր Էֆենտի տիրին ալ բաւական նեղութիւն տուած պիտի ըլլամ իմ խօսածներս ձեզ թարգմանելու : միայն սա կաղաչում, քանի որ վսեմա՛. Վալի փաշան և Միւնիսթր Էֆենտի և ձեր վսեմութիւնն հոս է, որ մը յանձն առէք միասին Միւնիսթր փաշայի գոնուած երեք ազգաց գերեզմանատներն աչքէ՝ անցնելու և անոր քննութեան ներկայ գտնուելու, և Ատիւնից ըրած շնորհիւրը և յանձնարար իմ սեպհականութեան միայն երկու գուռ մէկէն բանուելին անհնել քովը թողու որդական արծակ պողոտայ եւ զո՞՞՞՞ ժամանակ և խիղջ պիտի համարուի իմ արդար և

(1) Տես լրագրոյս 902, 903, 904 և 906 թիւերը :

անոնց հետ, բայց ամենեւին պատասխան չէ ընդունել : Միւս կողմանէ խօսք մի տարածուեցաւ, թէ Վերսայլի կառավարութիւնը դերմանական կառավարութեան գործակցութիւնը խնդրած է փարիզի ապստամբութիւնը զսպելու համար, սակայն արտաքին գործոց պաշտօնեայ մօսիւ Ժիւլ Ֆաւր՝ Վերսայլի ազգային երեսփոխանական ժողովոյն մէջ կը թաղապէս յայտնեց թէ ամենին օչնութիւն չէ խնդրած 'ի դերմանաւոր և յաւելցուց թէ ընդհանրապէս՝ երեսփոխանական ժողովոյն կառավարութիւնը մերժեց զգործակցութիւնը զոր գերմանական կառավարութիւնը յօժարամտութեամբ կը մատուցանէր :

Արտաքին գործոց յիշեալ պաշտօնեան կը յայտնէր թէ բարեկարգութիւնը չուտով պիտի վերահաստատուի փարիզի մէջ զազգային կանոնաւոր զօրաբանակին քաջութեամբը և անձնաւորութեամբը : Տար Աստուած որ Ժիւլ Ֆաւր պաշտօնէին յոյսը հիմաւոր ըլլար :

Սակայն փարիզէն կը գրեն 1. օրնոյնի թիւով օրադրին՝ թէ արդարաւորական կառավարութիւնը քննութեան դրեք է հետեւեալ առաջարկութիւնը՝ որ պատերազմին որոշեալ փաստացի վաճառման կը վերաբերի, այսինքն՝ «Վերսայլ քաղաքը վաճառուի անդրիական և ամբիկիական ընկերութեան մի 'ի զին հազար միլիոն ֆրանքի : նմանապէս Մէն-Քլու արուարձանը՝ որ փարիզէն միայն 8 հազար միլիոն քաղաքայէ, դերմանաւոր վաճառուի 800 միլիոն ֆրանքի, որոնք կրնան թղթախաղու հիմնադրութիւն մի հաստատել այս գիւղին մէջ : Բայց յայտնեն խնդրենք դիւրաբար կ'ես» որ փարիզէն 59 հազար միլիոն հետու է, 500 միլիոն վաճառուի : Ահա այս օրինակ օտարոտի առաջարկութեան վերայ կ'ըլլա՞նք փարիզի յեղափոխական կառավարութիւնը, որ չլարանի ամեն կերպ բռնութիւն և անկարողութիւն 'ի դորձ դէմ 'ի մեծ փաս յիշեալ մեծ մայրաքաղաքին :

Միւս կողմանէ, Փարիզի 1. օրնոյնի անուն օրադրին երեկոյեան թերթին մէջ հետեւեալ կը կարդամք.

«Հակառակուած կամ ընդդիմահարութիւնը (ըէաքսիօն) զլուր վերցուց. անտարակոյս 'ի կործանումն իւր : Հեղափոխութիւնը պէտք չէ որ վարանի անոր դէմ քաշելու : քանզի 'ի ձայն փարիզի զինուորական

թմրից, Վերսայլի տուները պիտի փլչին՝ հերթով կարգապէս : Հաշտութիւնն անկարելի է. ուստի աշխատենք կարելի եղածին չափ շուտով կործանելու զհակառակուածը» :

Վերջը ըսինք թէ արդարաւորական կառավարութիւնը կուզէ վաճառել զՎերսայլ, Մէն-Քլու և խնդրենք պը. 1. Եւ Մ. օրնոյն օրադրիւր կը խնդրէ որ ամեն երեկոյնները և ամեն վաղերը խափանուին և վաճառուին և անոնց արժէքը չքաւորաց բաժնուին : Այսպիսի ծայրայեղ խռովայեղութիւնը կարգաւորվ՝ փարիզի ողջամիտ և փարկեշտ բնակիչները հարկաւահանողի և սաստիկ տիրութեան մէջ մնացած են :

Կը հաստատեն թէ փարիզի արդարաւորական կողմանէ պատկաւաւորութիւն մի դացեր է 'ի Վերսայլ հաշտութեան բանախօսութիւններ ընելու համար և մէկ երկու ժամ մօսիւ (միւր նախագահին հետ անսակցութիւն ընելէ ետեւ վերադարձեր է 'ի փարիզ, Կըսուի թէ մօսիւ (միւր պահանջներ է իւր և առաջին պայման որ արդարաւորական կառավարութիւնը զէնքը ձգէ և հնազանդի օրինաւորապէս հաստատեալ ազգային ժողովոյն, և յետոյ հաշտարար բանախօսութեան մտնելով անոր հետ, ներողամտութիւն և անյիշաբարութիւն պիտի գտնեն բոլոր արդարաւորները, բայց 'ի մարդասպաններն որոնք 'ի դատաւան պիտի կոչուին :

Վաղղիւյ օրադրինները՝ որ շատ ժամանակ չկայ, ամենքն ալ դերմանական պատերազմին, անոր պատճառած փաստացի և դերմանային զինուորաց գործած անհրաժեշտութեանը վրայօք կը խօսեն ին լի ատելութեամբ և կը խօսեն, այժմ դրեթ մոռցած են անցեալ աղէտալի եղելութիւնները և ներկայ համազգային պատերազմին (կէր սիւիլ) ցաւալի դեպքերով կը լինեն իրենց էջերը, որոց առջև թշնամոյն պատճառած փաստները բնականապէս մեծապէս կը թեթեւանան, մանաւանդ որ թէ փարիզի արդարաւորական մասնաժողովը և թէ Վերսայլի օրինաւոր կառավարութիւնը (Կըսուի զօրաց գործակցութիւնը խնդրելու կէտին մէջ կը գրուեն) մէջ ընդհանր հաշտութիւն ընելու և բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար :

Ինչդէրսպիւրի պաշտօնական ակմբաց մէջ կը գրուէր թէ Վերսայլի վեհաժողովը կայսրը միտք :

մէկ քանի անգամ տեսնուելու բաղդը պիտի ունենանք, և պէտք եղած տեղեկութիւնները ձեզ հաղորդել, ինչպէս որ դուք արդէն կը փափաքէք լիով տեղեկանալու» :

Մեկնելու միջոցին վսեմա՛. Վալի փաշային և Վաղղիւյ հիւպատոսին հետ ընկերացած գուրս երկուսն Ս. Վատրիարը քաղցր ժպիտով մը Նորին Վսեմութեան մօտենալով ըսաւ. «Կը խնդրեմ փաշայ Էֆենտի, շնորհք ընէք թարգմանել Պ. Հիւպատոս մեր բարեկամին և յայտնել իրեն՝ որ իմ խօսքերս որքան որ եռանդուն կէրեմ, և բոլորեալ որոշ մի յառաջ եկած, սակայն կը խնդրեմ չկարծէ որ ատելութեան նշան մի է այն, այլ վշտաց և ցաւոց, զոր Գրանշիպեան յորդիկը կը տարաւ, ներք տուած են ինձ, որոնք փոխանակ արեւելցոց հետ քաղաքավարութեամբ վարելու և բարեկարգութեան օրինակ լինելու, որոշ հետեւ քաղաքակրթեալ աշխարհէ կիսւ են, և մեզ Թուրքաստանցոց պէս չեն, որ իրենց աչքին բիրտ և սուգ մարդիկ համարուած ենք, սակայն կը յուսամ որ Պ. Հիւպատոսը մեր գործերը տեսնելով և անոնց արարքները և օրինաց և իրաւանց հակառակ ընթացքը նշմարելով, անաշտաւոր և մեղ իրաւունք պիտի տայ : Եւ այս իմ ըսածներս հաստատելու համար էր որ քիչ մը յառաջ վսեմա՛. Միւնիսթր Էֆենտիին միջոցաւ իւր Վսեմութեան խնդրեցի յանձն առնուլ գալ Միւնիսթր Գրանշիպեան քննութեանը ներկայ գտնուիլ և ինքն անձամբ ըլլալ անաշտ. դատարար և միանգամայն իմ կողմանէս դատաւարը, ուրիմ այսու պայմանաւ «մնայեք բարեալ» ըսելով լսածնուեցան :

(Պիտի շարունակութիւն) :

